

Ірина Вітюк,

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри філософсько-історичних студій та масових комунікацій

(Державний університет «Житомирська політехніка»)

ГЛОБАЛЬНИЙ САМІТ МИРУ: ПРИНЦИПИ КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ В «УКРАЇНСЬКІЙ ФОРМУЛІ МИРУ»

Війна в Україні неминуче завершиться перемогою України над агресором, що стало зрозуміло після рішення урядів країн-лідерів цивілізованого світу, зокрема США та європейських країн надати нашій країні безпрецедентну військову допомогу. Інакше кажучи західний світ інвестував у перемогу. Під «цивілізованими» країнами маються на увазі ті країни, які дотримуються принципів міжнародного права і засуджують вторгнення Росії в Україну.

Останній рік дипломатичний фронт України спрямовував зусилля на «реалізацію «формули миру Зеленського», яка спрямована на досягнення справедливого миру в Україні [1]. Попри численні варіанти мирних договорів, які озвучувалися на загал на різних рівнях, і ще більше тих, які готувалися таємно представниками дружніх до країни-агресора держав, офіційний Київ наполягав і продовжує наполягати лише на власному баченні умов, на яких може піти на мирні домовленості.

План досягнення справедливого миру в Україні є метою проведення глобального саміту миру у Швейцарії 15-16 червня 2024 року. Планується залучення якомога більшої кількості країн світу задля втілення цього плану.

До розгляду лідерів світової спільноти президент Зеленський пропонує такі положення:

- радіаційна та ядерна безпека;
- продовольча безпека;
- енергетична безпека;
- звільнення всіх полонених і депортованих (в тому числі викрадених українських дітей);
- виконання Статуту ООН і відновлення територіальної цілісності України та світового порядку;
- виведення російських військ і припинення бойових дій;
- повернення справедливості;
- протидія екоциду;
- недопущення ескалації;
- фіксація закінчення війни [1].

Ці десять умов були виголошені ним у виступі на саміті «Групи двадцяти» 15 листопада 2022 року [2]. Кожна умова відповідає нормам міжнародного права і загальнолюдської моралі. Наполягання на саме такій «формулі» викликано насамперед екзистенційним характером війни в Україні, коли питання перемоги України є питанням її виживання, збереження національної ідентичності українців. Проте ці вимоги також є принципами колективної безпеки у світі. Так, радіаційна та ядерна безпека світу під час війни в Україні стала перед викликом радіаційного та ядерного шантажу. Захоплення і контроль російських військ над ЗАЕС став важелем впливу на політичні рішення лідерів світу. Ядерний шантаж – погрози використання Росією ядерної зброї активно використовується у російській та проросійській пропаганді як військова технологія.

Продовольча безпека передбачає гарантування кожній людині доступу до базового для її життєдіяльності продукту – їжі. Україна є крупним у світі економічним гравцем на продовольчому ринку, зокрема ринку зерна. Це стало зрозуміло під час блокади російськими загарбниками Одеського порту. Незважаючи на втрату внаслідок ведення військових дій значної площі орних земель, Україна все ще зберігає за собою статус одного з експортерів зернових культур, який може впливати на економічну стабільність світу, а також зробити внесок у подолання проблеми голоду.

Під час війни в Україні Росія перетворила на зброю енергетичну галузь, що актуалізувало питання енергетичної безпеки. Спроби перетворити на зброю холод, бомбардування критичної енергетичної інфраструктури України у зимовий період, впливає не лише на стан енергетичної галузі України, а й країн Європи. Кроком до забезпечення енергетичної безпеки світу є також економічний важіль, а саме обмеження цін на енергоресурси Росії, яка неодноразово погрожувала через медіа залишити Європу замерзати.

Вимога звільнення полонених і депортованих є базовою вимогою дотримання прав людини. Україна наголошує на правах українських військовополонених і цивільних осіб, які утримуються Росією, що повинні забезпечуватися відповідно до положень Женевської конвенції про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року та Додаткового протоколу I до Женевських конвенцій 1949 року [4]. Під час війни Росія викрала і вивезла з території України тисячі дітей, станом на 31 липня 2023 року озвучено цифру 700 тисяч дітей [3].

Дотриманням норм, передбачених системою колективної безпеки, є вимога виконання Статуту ООН і відновлення територіальної цілісності України та світового порядку. Міжнародне право не може діяти частково. Слід додати, що зусилля ООН вплинути на хід війни в Україні значною мірою гальмуються правом вето Росії, що ставить під питання дієвість цієї організації як і системи колективної безпеки загалом. Генеральна Асамблея ООН засудила анексію Росією територій України і визнала незаконним зміну статусу цих регіонів (резолюція ГА ООН від 12.10.2022 ES-11/4 «Територіальна цілісність України: захист принципів Статуту ООН») [4].

Виведення російських військ з України і припинення бойових дій є необхідним для закінчення війни в Україні та Європі. «Гаряча» точка на карті Європи несе небезпеку не лише Україні, країнам, які з нею межують, а й загрозу економічної та політичної нестабільності світу, це якщо не брати до уваги ядерного шантажу.

Дотримання вимоги справедливості є свідченням визнання цінності людського життя. Україна звертається із проханням створення міжнародного трибуналу з розслідування військових злочинів росіян під час війни в Україні. Генасамблея ООН уже проголосувала за резолюцію щодо відшкодування агресором збитків. Протидія екоциду є вимогою, яку можна розглядати у межах стратегії світової спільноти гарантувати безпечно екологічне майбутнє нащадкам. Шкода, завдана російською агресією екосистемі України і світу, ще не оцінена остаточно. Філософія «Української Формули миру» передбачає підтримку світовою спільнотою України у таких напрмах: 1) оцінка шкоди навколишньому середовищу; 2) притягнення до відповідальності за шкоду довкіллю; 3) відновлення та реконструкція, у тому числі перехід до зелено енергетики [4]

Недопущення ескалації передбачає включення України до складу військових альянсів і дієвих гарантій безпеки. Передбачається обговорення та підписання договору Kyiv Security Compact. Слід лише додати, що недопущення ескалації, на нашу думку, можливе за умови набуття Росією статусу безядерної держави.

Останнім пунктом є фіксація закінчення війни, яка можлива лише після остаточного досягнення усіх попередніх вимог. Підтвердження завершення війни, як

передбачається, має відбутися на міжнародній конференції за участі «якомога більшого кола держав» підписанням міжнародного договору за участю країн-гарантів [4].

Звісно, окреслені положення не можуть задовольнити агресора, оскільки передбачають відмову Росією від зазіхань на територію України. Проте сам факт проведення такого саміту свідчить про серйозність намірів світової спільноти залучитися до процесу втілення Української Формули миру в життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Святослав Хоменко. «Глобальний саміт миру» по формулі Зеленського у Швейцарії. Чого від нього чекати, а чого точно ні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c0v0rwwl3dno>
2. Україна завжди була лідером миротворчих зусиль; якщо Росія хоче закінчити цю війну, хай доведе це діями – виступ Президента України на саміті «Групи двадцяти» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.president.gov.ua/news/ukrayina-zavzhdi-bula-liderom-mirotvorchih-zusil-yaksho-rosi-79141>
3. У Росії заявляють, що вивезли понад 700 тисяч українських дітей. Укрінформ. 31 липня 2023. Процитовано 31 липня 2023.
4. Філософія Української Формули миру [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/19/45/a0284f6fdc92f8e4bd595d4026734bba_1691475944.pdf
5. Slyusar V., Slyusar M. Volkova K. Terror and war in socio-political processes. *Society and Security*. 2023. № 1 (1). Pp. 81-87.
Slyusar V., Vitiuk I., Volkova K. Political violence: the attributive dimension. *Society and Security*, 2024. №1(2), Pp.64–68.